22 September 1945 Nummer 61

MEDEDELINGEN

VAN C. B. - L.O. en Afwikkelingsbureau L.K.P.

Landelijke Organisatie voor hulp aan Onderduikers

Adres Redactie en Administratie: Westermarkt 2 (1e Et), Amsterdam Tel. 44566 - Abonnementspr. f 1.25 p. kwart. Losse nummers 10 ct.
Gironummer CB-LO 370449 t.n.v. J. Heuvingh, Westermarkt 2[1], Amsterdam-C.

De Spoorwegstaking

Op 18 September 1944 kondigde de regering in Londen de algemene spoorwegstaking in Nederland af. Een daad van vèrstrekkende betekenis. Want hoewel het voor de hand liggend oogmerk was, door deze staking het verkeer achter het Duitse front te verlammen, moest de regering tevens de verantwoordelijkheid voor het risico op zich nemen, dat, zo de geallieerde aanval niet slaagde, het treinverkeer tot aan het einde der oorlog stop zou staan. En deze kans werd zekerheid.

Gedurende bijna een jaar staakten de spoorwegen. De staking werd een succes voor de discipline en vaderlandslievendheid der spoorwegmannen. Vooral ook omdat de vijand met dreiging en drogredenen alles in het werk stelde, om althans een gebrekkig spoorwegverkeer weer op te bouwen. De betekenis van deze spoorwegstaking is enorm geweest.

In het kader der directe oorlogvoering moest de vijand een prachtig mobiel apparaat missen, dat hem in zijn bewegingsvrijheid en zijn tactische manoeuvres ernstig zou belemmeren. Waar het verkeersprobleem (denk aan de benzine) één van de moeilijkste problemen voor hem was, moest de staking hem wel zeer zwaar op de maag liggen.

In het kader der georganiseerde rooftochten, betekende de staking voor hem de onmogelijkheid om die goederen en personen te roven, die hij zich voorgesteld had.

Het behoeft geen betoog, dat ook voor onszelf de gevolgen van deze staking langzamerhand merkbaar gingen worden. Eensdeels terecht gebruikte de vijand het argument, dat de hongersnood aan de staking te wijten was.

Regelmatig vervoer per trein had de bevolkingscentra van meer voedsel kunnen voorzien. Maar de vijand verzweeg de andere helft der waarheid en die was, dat hij zelf oneindig veel meer last van deze staking had. *De oorlog* moest *gewonnen* worden en de *staking* droeg *daartoe belangrijk bij*. Bovendien hadden de Spoorwegen de hongersnood natuurlijk niet kunnen voorkomen. Wij mogen God danken, dat hij deze mannen de moed gaf zich en bloc in te zetten voor de vrijheid.

Zelf hebben wij als illegale werkers de staking aan den lijve gevoeld. Eerst redde ons de auto, maar reeds spoedig hadden we niet meer dan onze fietsen ter beschikking. En zo fietsten de verzetsmannen iedere dag opnieuw het land door. Een fietstocht b.v. van Assen naar Amsterdam was normaal. De provinciale leiders gingen kampend met bandenpech, met regen, storm en later met sneeuw en vorst iedere week trouw de gehele provincie rond. Zelden miste er iemand op een provinciale vergadering en zelfs de topvergaderingen werden regelmatig per fiets bezocht. De koeriersters zwoegden dagelijks op de fiets het land door, beladen met bezwarend materiaal. Men stelle zich die tochten voor. Langs achterwegen een plaats verlaten, vanwege de razzia's, dan bij de volgende plaats het bericht, dat de „Grüne" bezig was. Dan 't opsporen van een maas in 't net om door te breken in de richting der afspraakplaats. Niets heeft mij meer verbaasd in de winter 1944-'45, dan de trouw waarmede ieder zijn plicht deed en het feit, dat dit physiek volgehouden kon worden.

Maar ter zake. De spoorwegstaking werd een groot succes. *Hulde aan de spoorwegmannen.* Toen echter bleek, dat de oorlog niet ten einde was moest de illegaliteit deze actie opvangen, omdat de spoorwegmannen niet *van* en *in* de wind konden leven. Een bijna onmogelijk uit te voeren opdracht.

Maar ze is uitgevoerd. Zoals het steeds gegaan is, ging het ook nu. Geen moeilijkheden zo groot, of ze werd geattaqueerd in het licht der noodzakelijkheid haar op te lossen. Dat het mogelijk was, danken wij aan het hoge verantwoordelijkheidsgevoel der illegale werkers.

Daarom zeker ook *hulde aan de illegale werkers*, die het onwaarschijnlijke tot werkelijkheid maakten.

De spoorwegmannen doken bij duizenden onder, zij kregen hun salaris uitbetaald en later als de voedselnood groot wordt, brengt de illegaliteit ze zelfs langs illegale wegen voedsel.

Dat dit alles organisatie behoefde is duidelijk. Het N.S.F. en de L.O. hebben zich daar met andere verzorgingsorganisaties voorgespannen.

Ik kan niet nalaten in dit verband de figuur van v. Tuyll (van Hall) in herinnering te brengen. Wie zoals wij in de topbesprekingen met hem in aanraking kwam, moest wel onder de indruk komen van zijn organisatietalent, energie en doorzicht voor het oplossen van de enorme problemen, waarvoor de staking ons zette.

Voor een zeer belangrijk deel is aan hem het welslagen van de stakingsactie te danken.

Ook deze staking heeft onnoemelijk veel leed in Nederland meegebracht, direct door represailles, indirect door de hongersnood.

Hier als overal in het verzet stuiten we op het schrijnend contrast dat door offers en bloed de vrijheid verworven moest worden.

Als wij thans het succes van deze staking herdenken, moeten wij elkaar tevens in herinnering brengen, dat het de dure plicht van ons volk is, zich alles te getroosten om de nood van hen, die offers voor onze vrijheid brachten, te lenigen.

Door gemeenschappelijke strijd, door bloed en offers is dit volk herboren. Alleen in deze geest van het vrijwillig offer voor hen, wie God een zwaarder lot te dragen gaf, kan dit volk zijn bestaan bevestigen.

H. v. R.

HET CONFLICT IN ONS VOLK

• *Voltaire: „Ik ben het volslagen oneens met wat U zegt, maar ik verdedig tot in den dood het recht om het te zeggen"*

Wat een *wijsheid* is er nodig, vrienden, om te verstaan en wat een *lankmoedigheid* om te waarderen, dat een ander het recht heeft er een andere mening op na te houden dan wij.

Ik doel hierbij op al die botsingen en conflicten, die de wereld steeds in beroering gebracht hebben. Ze hebben bestaan op maatschappelijk, kerkelijk, staatkundig gebied, ja, overal waar mensen met elkaar omgaan.

Het vangt dan aan met de wederzijdse belichting van het omstreden punt, of de situatie, die in het geding is. Daarbij worden dan in de loop van de discussie gaande-weg die argumenten aan beide zijden meer toegespitst, die het eigen standpunt meer kracht kunnen bijzetten. Onvermijdelijk zet men dan steeds meer die fasen van de geschiedenis of het betoog in het licht, waarin men zich sterk waant, terwijl men de zwakke plekken in de schaduw houdt. De tegenstander doet het juist omgekeerd.

Stel het U voor, alsof de een het probleem met groene verlichting, de ander met rode verlichting bekijkt. Bij de ene verlichting krijgt men nu iets geheel anders te zien dan bij de andere. En de onbevangen buitenstaander komt in de bekende onbehaaglijke stemming, dat hij beide tegenstanders gelijk moet geven. Hij weet wel, dat beide tegenstanders hem het strijdpunt werkelijk vertonen, maar bij enig nadenken zal hij gaan beseffen, dat geen van beiden hem de *volle* werkelijkheid voor houdt.

Hier is bij de strijdenden de wijsheid van een objectieve belichting en beoordeling zoek geraakt. Op deze wijze redeneren ze langs elkaar heen en hoe paradoxaal het ook moge klinken, al spreken ze over dezelfde situatie, ze hebben toch een verschillende toestand op het oog. Men *verstaat* elkaar dan niet meer. Er behoeft geen twijfel te zijn aan de oprechte bedoelingen, aan de eerlijke overtuiging aan beide zijden. Niettemin is het gesprek volkomen onvruchtbaar geworden. Het is alsof een Chinees en een Griek met elkaar praten.

De volgende fase is duidelijk. Men *vertrouwt* elkaar niet meer. Men bemerkt de halsstarrigheid, waarmede de ander weigert de z.g. goede belichting te gebruiken. Men verklaart dat dan voor onwil, ja, moedwil en kwade bedoeling.

En dan is het maar één stap om de andere mening niet au sérieux meer te nemen, om het *goed recht* der andere overtuiging te ontkennen en om met de daad de „waarheid" van eigen overtuiging te doen zegevieren.

Het *conflict* is er. De breuk wordt een feit. De oorlog, de echtscheiding, de kerkscheuring voltrekt zich.

Misverstand, wantrouwen, ontrechting, botsing, zie daar de draad, die ons steeds weer tot de grote verschrikkingen in de geschiedenis voert, als wijsheid en lankmoedigheid ontbreken.

Deze wat breedvoerige uiteenzetting leek mij niet ondienstig bij het belichten van de toestand, waarin ons Vaderland verkeert.

Als is het wel heb, bestaat er op het ogenblik een dominerende tegenstelling in ons land. Die tussen de „ouderen" en de „jongeren" of wel de conservatieven en de vooruitstrevenden.

Is dat een blijvertje? Ik geloof er niets van. Geheel andere doorsneden bestaan er in ons volk en naarmate de toestand stabieler wordt, vervaagt deze tegenstelling, en worden de coutouren van de principiële tegenstellingen scherper getekend. De tegenstelling conservatief-vooruitstrevend is te weinig fundamenteel, en te ongestadig in haar objecten, dan dat ze het beeld blijvend kan beheersen.

Intussen, thans is deze tegenstelling er wel en het misverstand en het wantrouwen, ja, het buiten rechten stellen nemen soms bedenkelijke vormen aan.

De jongeren, veelal verwant aan de illegaliteit, belichten steeds weer de *vernieuwing* en stellen de oude orde in de schaduw. De ouderen (veelal verwant met politieke kringen) schuiven daarentegen de *wet*, de *orde* van vóór '40 naar voren, en houden de ingrijpende structurele wijzigingen, die de laatste vijf jaren meebrachten, op de achtergrond. (Het behoeft geen betoog, dat ik generaliseer ter wille van de helderheid der gedachtengang).

Zo ontwikkelt zich hier het misverstand. Of, anders gezegd: de jongeren zijn verblind door eigen idealen en de ouderen vertonen symptonen van bijziendheid.

De een schreeuwt in zijn fanatisme: weg met het formalisme, maak U los van de banden der oude orde. En de ander denkt in zijn geformeerdheid misprijzend over het gebazel van vernieuwing en ziet alleen heil op de oude paden. (Intussen is dat stilzwijgend protest altijd zwaarder te verleren, want men heeft geen houvast aan de stilte).

En, beide partijen bedoelen het goed, beide menen tot heil van ons Vaderland hun standpunt te moeten doen zegevieren.

Maar het wederzijdse misverstand en een groeiend wantrouwen zijn onmiskenbaar. En soms bespeurt men, zij het gelukkig nog slechts in woorden, de neiging elkaar buiten rechten te stellen. Zou het tot de daad komen, dan betekent dat kortweg de uitvoering van *reactie* of *revolutie*. Reden tot grote ongerustheid hierover is er gelukkig niet, maar de mogelijkhid tot verstoring van het toch min of meer wankel evenwicht, vooral gelet op de maatschappelijke ontreddering en de ontwrichting van veler geestelijke instelling, blijft voorlopig aanwezig.

De diagnose is gesteld, de weg der therapie is die van het verstaanbare gesprek.

Voorwaarde daarvoor is, dat men beiderzijds het *isolement* verbreekt. Dat isolement is niet onvruchtbaar geweest. De jongeren hebben vele ouderen door hun eenstemmig koor wakker geschud. (Men denke aan de invloed der illegaliteit op bv. de zuivering). De ouderen hebben zich in het isolement vooral gewapend tegen willekeur en rechteloosheid.

Thans schijnt dat isolement echter onvruchtbaar te worden. De overdreven verwachtingen ter ene en ter andere zijde kunnen door de weerstanden der tegenpartij niet verder gerealiseerd worden. Er heeft zich een soort evenwicht ingesteld. Nu wordt de discussie onvruchtbaar en het gesprek onverstaanbaar, daar men zijn heil gaat zoeken in de eigen belichting.

Het wordt nodig de eigen formatie te doorbreken om in feitelijk contact te kunnen komen met de andere parij. Het illegale machtsfront en het politieke machtsfront moeten zich gaan versmelten.

Ontvankelijkheid en welwillendheid der ouderen om de jongeren te beluisteren en bereidwilligheid der jongeren om de illegale formatie te verlaten: zie daar de sleutel voor een vruchtbare discussie en samenwerking.

Een volgend maal iets over de inhoud dier discussie.

H. v. R.

(Wordt vervolgd).

STUDENTEN-ONDERDUIKERS

De Nederlandse studenten hebben zich, gedurende de oorlog, over het algemeen voortreffelijk gedragen. Dat bleek waarlijk niet alleen bij het weigeren om de bekende verklaring te ondertekenen. Het kwam duidelijker uit in het vele illegale werk, dat door studenten werd verricht. En, als het eens mogelijk zou blijken, in percenten uit te drukken, hoe velen uit elke groep der Nederlandse bevolking het leven hebben gegeven voor de goede zaak, dan zou aan de dag komen, dat het percentage van de betrekkelijk kleine groep der studenten bijzonder hoog is.

Men kan voorts zeggen, dat eigenlijk alle studenten, die niet hadden getekend, die niet gevangen waren of te werk gesteld, zich als onderduiker hebben moeten veilig stellen.

Die onderduikers zijn thans weer in hun oude wereld terug gekomen en ze zien zich geplaatst voor zeer grote moeilijkheden. Hebben zij kunnen studeren, misschien zelfs illegaal tentamen of examen kunnen afleggen, dan gaat het wel. Zij hebben dan al de nodige studiestof doorgewerkt en na een niet al te zwaar of louter formeel examen, kan de verlangde graad worden verkregen.

Maar, vele studenten hebben niet kunnen studeren. Ze waren ergens ondergedoken, waar het onmogelijk was te studeren, waar geen boek of instrument was te krijgen. Of, zij moesten zich extra schuil houden en konden de kans niet lopen, dat een boek hen verraden zou. Of nog weer anderen, zij hebben hard moeten werken voor hun levensonderhoud. Deze mensen komen ook terug. Wat moeten zij doen? Zij zijn 2 of meer jaren uit hun gewone werk geweest; zij kunnen het niet weder opvatten!

Er gaan stemmen op, die zeggen, vereenvoudig de examens, met name de doctorale examens tot het uiterste. Weest tevreden met de helft van die stof. En laat op die manier deze mensen, die voor het vaderland eerst gestreden en daarna geleden hebben, niet achter komen bij hen, die het gemakkelijker hebben gehad.

Deze oplossing brengt de uitkomst niet. Ik wil niet zeggen, dat ze heel niet helpen kan. In normale omstandigheden bestuderen de aanstaande leraren in de wiskunde, de natuurkunde, de scheikunde veel, dat ze voor hun leraarschap beslist niet nodig hebben. Hier is vermindering der stof mogelijk. Hetzelfde geldt voor studenten in de nieuwe letteren.

Er is nog iets mogelijk. Er zijn hoogleraren — ik bewonder ze niet — die willen, dat hun studenten bepaald hun stelsel, hun gedachten, hun uitvindingen bijzonder goed keuren. Ook te dien aanzien is vermindering mogelijk.

Maar verder, laat ik de kwestie maar eens heel concreet stellen, zult gij, lezer, als ge anders kunt, een doktershulp roepen, van wien ge weet, dat hij allerlei onderdelen van zijn wetenschap niet of nauwelijks heeft bestudeerd? Zult gij als advocaat een jurist kiezen, die misschien wel het staatsrecht heeft bestudeerd, doch met het burgerlijk recht slecht op de hoogte is? Ge zult wel wijzer zijn!

De schade kan ingehaald worden, zegt iemand, wat komt daarvan in de practijk terecht? Als er schade ingehaald moet worden, laat dit dan maar liever vóór het examen gebeuren. Juist bij die faculteiten, die regelrecht voor het practische leven werken, kan de examenstof moeilijk worden verminderd. Hoe jammer het is, die hebben kunnen werken, zijn uiteraard bevoordeeld boven hen, die het niet hebben kunnen doen.

Wat ik dan tot de laatsten zou willen zeggen! Dit, betoont dezelfde flinkheid, die ge in Uw onderduiktijd hebt betoond, nu ook, ten aanzien van Uw studie. Zet door, en neemt de schade. Bedenkt, dat ge een vooraanstaande plaats te midden van het Nederlandse volk zult innemen en werkt zó, dat ge niet bij anderen ten achter staat, dat ge Uw taak aan het Nederlandse volk zo goed mogelijk vervult.

Maar, er zijn ook andere studenten, die er helemaal uit zijn, die niet meer kunnen werken, of die financieel zijn vast gelopen. Hun zou ik willen zeggen, aarzelt niet, werpt het roer om en geeft U aan een ander vak. Dat kunt ge nu doen, nu ge nog jong zijt. Er gaat misschien een ideaal voor U verloren, maar dat is minder erg, dan wanneer ge een paar jaar blijft tobben en toch niets bereikt. Ge kunt ook anders dan als gestudeerde ten zegen van ons volk werkzaam zijn. Uw vooropleiding hebt ge, die kan niemand U ontnemen en die zal U allerlei werk toch weer gemakkelijker doen verrichten.

Daarom, ook gij, zet door, pakt aan. Fortes iuvat Deus. Daarom: Ora et labora. Daarom: aarzelt niet.

Prof. Dr. F. W. GROSHEIDE.

Topvergadering der L.O. op 13 Sept. 1945

Zuiderkerk te Zwolle.

's Avonds de 12e zou de vergadering beginnen. Behoudens het C.B. schitterde de gehele Top echter door afwezigheid, zodat eerst de 13e de vergadering een aanvang nam. Ook toen ontbraken nog de Topleden van 6 provincies, een schrille tegenstelling met de vorige Topvergaderingen. De vergadering zelf verliep intussen uitstekend en de bespreking was zeer vruchtbaar.

De voorzitter deelde mede, dat met het oog op het gebrek aan belangstelling van de vergadering op de vorige avond, het C.B. besloten had de in uitzicht gestelde uitreiking van adelijke titels thans te reserveren voor het C.B. alleen.

Hoongelach!

1. Mededelingenblad.

De verzending zal met de grootste spoed omgeschakeld worden naar den individuelen medewerker via de P.T.T. Over de financiële schuld van de provincies ten aanzien van het Mededelingenblad zullen de provinciale leiders nog bericht krijgen.

2. Zuivering.

Geen klacht over Eerste en Tweede Kamerleden is binnengekomen. De bedrijfszuivering zal thans met spoed aangepakt worden. Het K.B. hiervoor is gereed.

Voor het zitting nemen in de zuiveringscommissies heeft het Departement van Handel en Nijverheid namen van de illegale werkers opgevraagd. Enkele Commissarissen der Koningin komen ter sprake. Men merkt op dat zo'n Commissaris der Koningin *blijft* zitten die op grond van zijn houding in de bezettingstijd moet worden gezuiverd en dat er van de zuivering van burgemeesters en van de onder hen staande ambtenaren niets terecht komt.

Voorgesteld wordt de bedoelde gevallen nogmaals via de sectie zuivering van de G.A.C. bij den minister aanhangig te maken.

Een ander geval waarin de minister snel uitsluitsel kan geven, loopt echter reeds anderhalve maand, zonder dat er iets gebeurd is.

Men staat op het standpunt, dat men ook de persvrijheid kan gebruiken om op misstanden te dezen aanzien te wijzen.

Voor de zuivering der N.S. waarvoor de methode o.i. onjuist is, moesten klachten ingediend worden, opdat men de minister hiervan zou kunnen overtuigen. De illegaliteit liet echter ook in dit geval verstek gaan.

Alle principiële onderduikers moeten een principieel onderduikerskaart krijgen. In Utrecht schijnt daarvan niets bekend te zijn. Ra, ra! Over het uitreiken van de onderduikerskaart beslist de onderduikverzorgingsorganisatie i.c. de L.O. Wel kan het onderzoek geschieden door L.O. medewerkers in het onderwerpbureau, ondergebracht bij N.V.H. maar de verantwoordelijkheid berust bij de L.O. leiders.

Gelderland heeft de onderstaande kaart in omloop gebracht.

VERKLARING

De Landelijke Organisatie
Afdeling Ede

verklaart dat

.....

illegaal werker/principieel onderduiker geweest is

van ..... tot .....

Verzoeke hem bij gebleken behoefte prioriteit te verlenen overeenkomstig de landelijke richtlijnen van N.V.H.

De Plaatselijke leider v.h. L.O.-bureau:

.....

Ede,.....1945.

Ook bij het C.D.K. zal aandrang moeten worden uitgeoefend om voorrang voor principiele onderduikers te verkrijgen.

Gelderland heeft in dit opzicht met het C.D.K. veel bereikt. Men krijgt daar een apart depot van goederen voor pricipiële onderduikers.

De kwestie inzake het C.D.K. zal via de sociale sectie der G.A.C. bij den minister aanhangig gemaakt worden.

4. Stichting 1940—1945.

Een uitgebreide discussie over de sanering van de Stichting heeft plaats. Men acht het noodzakelijk de Stichting te zien als een werkgemeenschap en alleen hun stemrecht te geven, die werkelijk medewerker zijn, d.w.z. zij die een of meer gevallen van nagelaten betrekkingen verzorgen, zij die op organisatorisch gebied of op bureaux werkzaam zijn, zij die voor collectes ingezet worden en zij die voor herscholing en in het algemeen voor hulp aan illegale werkers werkzaam zijn. Alleen de illegale werkers komen in aanmerking hiervoor. Die illegale werkers, die niet actief aan het werk deelnemen, kunnen donateur worden. Er wordt vooral op gewezen, dat wanneer de werkzaamheden voor de Stichting niet intensiever uitgevoerd worden dan tot nu toe, de Stichting niet zal slagen.

Wij moeten als illegale werkers alle krachten inzetten om een fiasco te voorkomen.

Over de verdeling der gelden tussen Stichting en N.V.H. bestaat nog misverstand. Daarover zal nog nader bericht worden gegeven.

Er zijn nog veel te weinig enquete formulieren bij de Stichting ingediend, alhoewel van die weinigen de meesten door de L.O. zijn verschaft.

Een ingekomen brief van den heer Nelissen wordt voorgelezen. Hij bedankt hierin op overtuigende gronden voor het bestuurslidmaatschap van de Stichting. De voorzitter merkt op, dat de argumentatie van den heer Nelissen begrijpelijk is en dankt hem voor de wijze waarop hij de L.O. in het Stichtingsbestuur heeft vertegenwoordigd. Vooral zijn zakelijke inzichten hebben de Stichting veel profijt gegeven. Onder hartelijke dankzegging wordt de heer Nelissen gedechargeerd.

H. van Riessen wordt hierna in zijn plaats in het Stichtingsbestuur benoemd.

5. Gedenkboek.

Door bepaalde omstandigheden is de voorloper van het gedenkboek nog niet ter perse.

De heer Heuvingh wordt als lid en tevens Secretaris der gedenkboekcommissie benoemd. De kwestie van den uitgever wordt besproken. Voorgesteld wordt de opbrengst van het Gedenkboek aan de Stichting beschikbaar te stellen. Cliché's en tekeningen moeten verzorgd worden door mensen die met ons samen gewerkt hebben. Men adviseert een verschillende prijs voor medewerkers. Er wordt opmerkzaam op gemaakt dat zij, die schrijven over L.O. of K.P.-werk, in hun boek de opmerking op moeten nemen dat de gegevens zijn ontleend aan het gedenkboek L.O. en K.P.

Overleg over dergelijke uitgaven is noodzakelijk.

Na enige discussie wordt besloten de Commissie Brem mede te delen, dat in verband met het feit dat de situatie waarin de radio verkeert nog duister is en het voor velen de vraag is of door de bestaande oplossing geen onrecht aan de door de wet gesanctioneerde radio omroepverenigingen wordt gedaan, de Top meent niet te kunnen optreden voor de radio namens de L.O.

6. Spreekbeurten.

Al het mogelijke zal gedaan worden om de spreekbeurten voortgang te doen hebben, en dat wel met verschillende combinaties.

7. Herdenkingsdag.

In beginsel wordt de herdenkingsdag vastgelegd op Donderdag 8 November. Een zaal die de verwachte toeloop kan verwerken moet nog gezocht worden, daar de Apollohal niet beschikbaar is.

8. Liquidatie L.O., Bundeling en Plaatselijke Adviescommissie N.H.

De voorzitter deelt mede, dat een inleidende bespreking zal gehouden worden over de liquidatie der L.O. en op de volgende Top-streek- en districtsleidersvergadering een definitieve vorm zal krijgen. Terwijl op een korte Top-vergadering na afloop daarvan besluiten genomen zullen worden. De opvatting van het C.B. is, dat wanneer het N.V.H. en Stichtingswerk overgenomen is en voor de Zuivering door de L.O. geen constructieve bijdragen meer geleverd kunnen worden, de L.O. moet liquideren. Dit punt is ongeveer aangebroken. Voor de gehele georganiseerde illegaliteit is volgens het C.B. dat ogenblik gekomen wanneer het noodparlement er is.

Daar het gewenst is dat de L.O. medewerkers om gezelligheidsredenen contact met elkaar kunnen houden, terwijl bovendien het Gedenkboek nog uitgevoerd moet worden en ook het Mededelingenblad nog enige tijd zal verschijnen, stelt het C.B. voor over te gaan in een L.O. Stichting. De afgevaardigden van Noord-Holland protesteren hiertegen, en zien nog een taak voor de geestelijke wederopbouw van ons vaderland weggelegd voor de L.O.

De L.O. toch moet medewerken aan de doorvoering van de bundeling der illegaliteit.

Het C.B. merkt op, dat men de bundeling niet tegen de wil der medewerkers in kan doorzetten, en dat vooral in de grote steden de mogelijkheid om tot bundeling te komen practisch uitgesloten is. Daarbij komt, dat ook de drie practische taken voor de gebundelde illegaliteit zo goed als beëindigd zijn. Een zeer uitvoerig debat over de verschillende aspecten van dit probleem volgt.

Sommigen menen, dat de zuivering, al duurde ze nog jaren, tot het einde toe moet worden doorgezet. Anderen stellen hiertegenover, dat de illegaliteit zelf niets meer doet om de zuivering te doen slagen.

De gevraagde medewerking om klachten e.d. in te dienen ontbreekt te enenmale.

Daartegenover wordt weer gesteld, dat er ook nog op andere punten grote ontevredenheid heerst. Het uitreiken van rijvergunningen, het verschaffen van benzine en auto's e.d. schijnt weer bij voorkeur aan zwarte handelaren te geschieden.

In verband daarmee is in Noord-Holland-Noord een actie om gemengde adviescommissies te benoemen, die de bestuursinstanties kunnen adviseren over het verlenen e.d. in het algemeen voor het toestaan van faciliteiten aan bepaalde personen.

Daartegenover wordt opgemerkt, dat wanneer men dit in het land zou doorvoeren ongeveer duizend commissies in het leven zouden worden geroepen. Volgens welke normen gaan deze commissies oordelen? Hoe is het mogelijk deze commissies overal een min of meer vertegenwoordigend karakter te geven?

Men meent dat deze zaken aan de vertegenwoordigende lichamen, zoals gemeenteraad enz. moeten worden overgelaten.

Wij moeten terugkeren naar de democratische staatsvorm en wij moeten zo spoedig mogelijk verlost worden van allerlei min of meer willekeurig samengestelde adviescommissies.

Daartegenover stelt N.-Holland dat de Regering prijs stelt op de adviezen en sympathiek staat tegenover het plan der gemengde commissies.

Men werpt tegen, dat de Regering zelfs weinig prijs schijnt te stellen op de adviezen van de N.A.C. en dat de activiteit van dit lichaam in het geheel niet beantwoord heeft aan de verwachtingen.

Eerst een college, dat als een werkelijke vertegenwoordiging van het volk optreedt zal gehoord worden omdat het gehoord moét worden.

Rondvraag.

Van de verschillende ingediende sollicitaties komt weinig terecht, wordt opgemerkt.

Hierover wordt nog gezegd, dat de Stichting een afdeling arbeidsbemiddeling heeft, waardoor de illegale werkers kunnen worden geholpen. Het is van het grootste belang, dat de illegale werkers niet in de steek gelaten worden, en men ziet de hulp aan hen ter verkrijging van een positie ook als een taak van de genoemde L.O.-stichting.

N.V.H. heeft de arbeidsbemiddeling over moeten dragen.

De Stichting zal dit echter voor zichzelf houden.

De Voorzitter vergeet Wim te bedanken voor de gastvrijheid van Zwolle. Dat zij dan door dezen officieel gedaan.

De vergadering wordt gesloten met dankgebed.

HET NEDERLANDSCH VERZET

(5)

Mr. A. C. G. van Proosdij

De druk der duitsche bezettingsmaatregelen kan men ook eenigermate weergeven in de beschrijving der middelen, waarmee zij straffen trachtten te verwerkelijken.

Daarbij ziet men in groote lijn eerst het optreden der kriegsgerichte (in de drie schakeeringen van het feldkriegsgericht luftgau Holland (in Amsterdam en 's-Hertogenbosch), wehrmachtsgericht in Utrecht (Oudegracht) en marinegericht in Utrecht (Plompetorengracht), waarvan de bevoegdheid gelijk bleef maar de omvang der werkzaamheid regelmatig minder werd en practisch zoowat eindigde met de massa-vonnissen van Juli 1944.

Naast en na de kriegsgerichte werkten het landesgericht en obergericht, eerst in den Haag (Lange Vijverberg en gebouw Hooge Raad), later in Utrecht (Hamburgerstraat en Wolvenplein) en Nijmegen (Keizer Karelplein en Nassausingel) tot September 1944.

Geheel den bezettingstijd werkte de sicherheitsdienst (befehlshaber der sicherheitspolizei und des sd, den Haag (Plein en Binnenhof), Amsterdam (Euterpestraat), Groningen (Scholte-huis), Leeuwarden, Arnhem, den Bosch, Haaren, Vught Marienhof en bunkers) enz. Toenemend in intensiteit naarmate zij meer ingewerkt en meer ontevreden over de vonnissen der gerechtelijke instanties werden, en met een ware terreur van moord en doodslag (onder betiteling van represailles) na de landing in Normandië 6.6.44 en de daarop gevolgde September-stoot naar Nijmegen en Arnhem, die de terugdringing van praktisch alle officieele duitsche rechtspraak uit ons land bewerkte (wat zij vanuit Delden nog hier deden was een zoo-zoo-afhandeling van aanhangige gevallen) waarna het werk verder aan de sd overgelaten werd.

Naast deze „permanente" instanties fungeerde het ss-und-polizei-gericht: in de standgerichte bij de staking van Februari '41 en Mei '43; in bijzondere gevallen zooals voor den aanslag op het bevolkingsregister te Amsterdam; in 't algemeen voor berechting van Nederlandsch politie-personeel.

Bij al deze berechtingen kwam in Nederland de in 1886 afgeschafte (reeds lang daarvóór niet meer toegepaste) doodstraf; — bovendien de zuchthausstrafe met de automatische uitstooting uit publieke en semi-publieke ambten; — bovendien een tevoren ongekende samenwerking van „verdachten", familie, getuigen, en verdediging (soms daarbij ook van de in duitschen dienst fungeerende personen zelf), om de „anständige verdachte" te onttrekken aan een veroordeeling, of anders voorloopig of zelfs definitief aan een executie der veroordeeling.

Doodstraf, zuchthausstrafe of gefängnisstrafe (in duitschland ondergaan) en geldboete waren de straffen, die door de gerichte werden vastgesteld; „zes maanden Vught" gold als de normale straf voor judenhilfe, informeel door de esdee opgelegd; onbeperkte lagerhaft voor zwaardere gevallen, opgelegd om de menschen „te *beschermen* tegen hun eigen verkeerde handelwijze en tegen toekomstige herhaling daarvan", tevens tot „*verbetering* van hun levensopvatting en gedrag" (schutzhaft!.)

In den ergsten represailletijd (September '44 tot Mei '45), werden de slachtoffers voor de openbare represaille-executies door de esdee-einsatzkommando's of plaatselijke esdee-bevelhebbers, voorzoover na te gaan, gekozen allereerst uit de „todeskandidate" die momenteel „voorradig" waren, maar overigens naar persoonlijke willekeur genomen uit wie zich (al was 't om nog zoo onbenullige reden) toevallig in 't gevang bevonden.

Opmerkelijk was daarbij het verschil tusschen het Oosten van ons land (Friesland, Groningen, Assen, Overijssel, Geldersche Achterhoek), waar veel meer in dorpen, op 't land en in de bosschen, razzia's en achtervolgingen door de esdee zijn georganiseerd en een veel feller regelmatige guerilla door en tegen de esdee en SS is gevoerd, — tegenover centraal- en West-Nederland, (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, den Haag), waar tot 1944 door de esdee veel meer de gewone gang van politioneel recherchewerk, met toevoeging van speciale esdee-verhoor-methodes, werd benaderd.

Als een aparte vorm van vervolging zijn nog te noemen de razzia's voor arbeitseinsatz, hier door „de grüne" (ordnungspolizei), elders door de wehrmacht, soms door hen beiden tezamen, uitgevoerd voor spit- en andere wehrmachtswichtige werkzaamheden aan vliegvelden, mitrailleurkuilen, — met *belooving* van extra-voedsel, extra-kolen, extra-geld, — en *belooning* met dunne koolsoep, ongedierte, rheumatiek-barakken, enz.

Wat hier de esdee deed, werd elders door wehrmacht en marine gedaan: noordholland-noord leed onder de marine, Putten's uitmoording staat op rekening van de wehrmacht.

Hier moet de invloed worden aangewezen, dien de gang der zaken aan 't front heeft uitgeoefend op den groei der duitsche werkzaamheden in ons land.

Het eerst frappeert daarbij de mislukking van het groote Rusland-offensief in 1941.

Tot najaar 1941 waren de duitsche militaire successen elkander regelmatig opgevolgd: Noorwegen veroverd in 49 dagen (9 April—19 Juni), Nederland 5 (10—14 Mei), België in 17 (10—27 Mei), Frankrijk in 45.

Het eerste groote duitsche wansucces valt in den zomer 1940. Na voorbereiding van 24 Juni tot 8 Augustus begint de Battle of Britain, die dan 8 Augustus —31 October duurt, aan duitschland honderden toestellen kost en de aanvalskracht van de luftwaffe in West-Europa doet verdwijnen. Steeds met negatief succes, doch 't meest op den „grootsten aller dagen": 15 September, met 500 vliegtuigen in 26 aanvalsvluchten. Hier verloopt alles, volgens het propagandistische wehrmachtsbericht met enorm succes, maar in werkelijkheid volkomen *niet*-planmässig, en de wehrmacht moet daarna dan ook ophouden te zingen „denn wir fahr'n gegen Engeland", de omgebouwde en heenenweer gesleepte rijnaak-transportbooten blijven ongebruikt liggen.

Toch is de tegenslag hier te lande nog niet intensief merkbaar, de organisatie hier is nog niet in 't ongereede; de organisatie der onderdrukking kan wèl planmässig uit de plooien gedaan worden: wirtschaftsprüfstelle, winterhilfe, volksdienst, enz. Al is de „civiele" berechting van „sabotage" enz. nog niet begonnen, de kriegsgerichte houden hun zittingen in het gebouw van de Burgerwacht en in het Paleis van Justitie te Amsterdam, in de patriciërswoningen te Utrecht, in het vernieuwde gebouw van onzen Hoogen Raad te den Haag; ze spreken hun todesurteile; de gnadenverfahren beginnen bij christiansen, men doet ervaring op dat seys zich hierbuiten wil houden (dat alles belet niet, dat een gestrand engelsch vliegtuigteam spontaan wordt toegejuicht). Goederenroof en menschenvervolging gaan „rustig" heel het jaar 1941 door. Standgerichtverfahren van Februari 1941 tegen de Februaristaking van het Amsterdamsch gemeentepersoneel. Wegvoering van enkele honderde joodsche jongemannen, en officieele mededeeling aan de familie, korte dagen later, dat der jude..... te mauthausen is gestorven. Arrestaties van communisten dadelijk na duitschlands aanval op Rusland (22.6.41). De organisatie van moord en roof is nog niet verstoord evenmin de beginnende vormen van verzet, alles gaat nog zonder overhaasting, regelmatig overeenkomstig de voorafgemaakte plannen.

Het eerste groote niet-planmässige gebeuren is het gevolg van duitschlands eersten grooten militaire tegenslag: als de Battle of Britain ongunstig verloopen is, Engeland niet bedwongen is noch gebogen of getransigneerd heeft, en de aanval op Rusland *niet* zonder bedreiging uit het Westen en (daardoor?!) niet met genoegzaam élan doorgezet kan worden, geeft het oostfront bij het begin van den winter in '41 een toestand die, (met verandering in de windstreek-aanduidingen) een herhaling is van de verhouding in September 1914: toen de „bedreiging van Oost-Pruisen, — terugtocht aan de Marne"; zóó in 1914; nu in 1941: het duitsche offensief in 't Oosten stokt òm Leningrad en vóór Moskou, Rusland is niet blitzartig terneer geworpen, de duitsche troepen staan ongenoegzaam beschermd in den Russischen steppenwinter. De führer schreeuwt (in October) per radio rond, dat het Russische leger vernichtet is (zoo had het volgens de plannen moeten zijn), maar moet in werkelijkheid aan zijn eigen legerscharen bescherming geven die niet beschikbaar is. Nu moet hij gaan improviseeren (zonder voldoende kennis van plaatsen en toestanden), omdat anders de troepen morren en (erger) in de koude nachten, met onvoldoende beschutting, doodvriezen.

Daarom teekent hij (eerst op 23 December 1941) zijn verordnung zum schutz der sammlung vom wintersachen für die front: voor zijn grossdeutsche reich, zijn generalgouvernement, en alle, bezette gebieden tegelijk, wordt per radio de doodstraf aangekondigd voor ieder, die zich aan het ingezamelde bereichert of dat aan z'n bestemming onttrekt: de doodvriezende duitsche soldaten konden weer sterven in de meening dat adolf hitler met krachtige soldateske maatregelen hun lot verzorgde, — de vele tientallen joodsche meisjes en jongens, vrouwen en mannen, die te Amsterdam bij duizendtallen „wanten voor het front" uit oude lappen en vodden samenstelden mochten een gevoel van momenteele veiligheid hebben door het bezit van hun sperre vanwege het werken in een bij de rüstungsinspektion ingeschreven wehrmachtwichtig bedrijf — niet ten onrechte hebben wij, dat blijkt achteraf wel heel duidelijk, reeds toen tegen elkander gezegd, dat de (ueber)grosse armee in Rusland's sneeuw en ijzige lucht een verdelger ontmoette, doodelijker dan tank en vlammenwerper.

De uitwerking is terstond in 1942 hier te lande merkbaar: niet toevallig is het, dat vanaf Mei van dit jaar de „saukel-aktion" wordt toegepast om via onze gewestelijke arbeidsbureaux grootere menschentransporten naar duitschland te zenden, zoodat tenslotte in sommige berlijnsche gebouwen en straten meer Nederlandsch dan duitsch gesproken wordt.

De wintercampagne heeft duizenden duitschen frontkampfern het leven gekost, wie 't overleefd hebben moeten voor persoonlijke reconvalescentie en voor hergroepeering (opgesierd met de later zoo zorgvuldig verwijderde rooie-ruslandlintjes) naar heimat en rustige streken in bezet gebied; nieuwe formaties moeten door voorjaars- en zomeroffensief in Oekraïne, Krim en Kaukasus den duitschen successenhonger voeden; die manschappen moeten uit de bedrijven in de heimath gehaald; — het bezette gebied moet manschappen voor de verlaten bedrijven opleveren: kantoorbedienden en timmerlui, fabriekarbeiders en allerlei werkvolk, met hun oude vakkennis of omgeschoold, in groote groepen vullen ze de treinen die van hier naar 't Oosten rijden.

Heel 1942 gaat deze „saukel-action" door, georganiseerd naar 't uitkamsysteem. Maar de heimath-menschenhonger wordt grooter, — want de vorige militaire tegenslagen werken dieper door en nieuwe voegen zich daar bij: door het winnen van de Battle of Briatin, en omdat Generaal Tijd den Engelschen gelegenheid heeft gegeven hun grooten achterstand in de massaproductie van oorlogstuig in te halen (ongeveer twee jaar was alleen al voor de doorvoering der organisatie van zulke massa-productie noodig), kan de Engelsche vliegtuigproductie tot ontwikkeling komen, en is een grooter eigen duitsche productie van jagers, bommenwerpers, synthetische benzine, en nog veel ander oorlogstuig bovendien noodig; — de Rusland-campagne eischt veel meer manschappen dan voorheen, nu niet op „korten" afstand de Russische legers de in October 1941 uitgebralde vernietiging hebben willen ondergaan, maar met verkorting van hun eigen étappe-lijn moeten bestreden worden door troepen die hun ravitaillement

moeten bekomen langs aanvoerlijnen die dagelijks langer worden, dagelijks door achtergebleven Russische „guerilla"-troepen ter grootte van meerdere regimenten vanuit eindelooze bosschen en moerassen als partisanen gehavend worden, en dan nog voeren naar een front dat al maar in kilometers langer wordt en veel meer verzorging behoeft. Menschen! Menschen! Productie! Productie!

Steeds stijgende behoeften! Steeds afneming van de uitwerking! Toenemende vermoeienis! Afnemende voorraden! Pernicieus wordt de kringloop. En de krachtsinspanning moge formidabel geweest zijn, — de tegenstand van Rusland, Amerika en Engeland daarmede in overeenstemming, — Duitschland heeft den oorlog verloren, is door „Generaal Tijd" met (achteraf berekenbare) „noodzakelijkheid" verslagen, wanneer in de 72 dagen van September/November 1942 de duitsche troepen in Stalingrad niet de laatste gebouwen en oeverstrooken kunnen bereiken om geheel de westzijde van de Wolga in bezit te krijgen, maar met soortgelijk doch, in omvang grooter en in gevolgen niet geringer wansucces dan voor Leningrad en Moskou 1941, zich voor en deels in Stalingrad bevinden in een sector, die door hun te groote vasthoudendheid gaat worden tot een historisch terrein voor het verlies van honderdduizenden van hun beste soldaten.

Luchtmacht! Stalingrad! Middellandsche zee en Afrika!

In Zuid-Europa en Noord-Afrika en daar tusschen, is een ander terrein van tegenslagen.

Malta is niet veroverd, de italiaansche vloot te tarenta en bij kaap matapan zwaar getroffen, de italianen raken Eritrea en Abessinië kwijt, kunnen het Suez-kanaal en Palestina niet bereiken. Nu wordt Noord-Afrika een nieuw gevechtsterrein, dat menschen uit duitschland, productie uit duitschland, grondstoffen en menschen uit de bezette gebieden opeischt.

Italië is niet slechts er niet in geslaagd, zijn part in de oorlogsvoering met succes te leveren: in plaats dat zijn leger in Lybië onder graziani na het overschrijden van de Egyptische grens doordringt tot Suez-kanaal, Palestina en Syrië, en dat zijn luchtmacht en vloot Malta uitschakelen en veroveren, en zoo (door duitsche militaire machten in Griekenland en rondom de Zwarte Zee als linkerhelft, en italiaansche militaire machten in Afrika en Azië als rechterhelft) een dubbeltang rond Turkije kan worden gevormd voor een doorstoot naar de olievelden van Mosoel en Mesopotamië, voor het bereiken der Perzische golf, voor den opbouw van nieuwe stategisch zoo geliefde tangbewegingen, Noordelijk in verbinding met het Rusland-leger voor Kaukasische en Perzische oliegebieden, Oostelijk in verbinding met de sinds December 1941 in actie gekomen japsche machten tegen Britsch-Indië — in plaats van al dit schoons moeten de zoo zorgvuldig getrainde duitsche tropische troepen onder rommel de plaats gaan innemen van graziani's 2 tot 3 maal 100.000 verslagen en gevangen italianen, en moet rommel in Noord-Afrika met onvoldoende aanvoer over zee tijdelijke successen voor het propaganda-alvermogen van duitschlands macht opleveren, die daadwerkelijk niet voor de propaganda doch voor effectieve macht in Azië en tot vernietiging van Engelsche en Amerikaansche petroleumbronnen elders hadden moeten strekken.

Hoever de plannen gereikt hadden, kan men zien aan het weghalen der maleische spraakkunsten uit Nederland in Mei 1940 ten behoeve van de duitschers die voor Oost-Azië opgeleid moesten worden, — en aan den omvang der bestellingen van brillen om de paarde-oogen te beschermen tegen het woestijnzand, die (o gerenommeerde duitsche organisatoren!) tot op den bevrijdingsdag April 1945(!) in massa, met verkwisting van kostbare chemische stoffen, gemaakt moesten worden door de zuchthäuslinge te lüttringhausen, die hier eens hun sobotage-activiteit konden ontwikkelen door zoo hard mogelijk te werken en zooveel mogelijk materiaal te verbruiken!

Troepen! Productie! Menschen! Het saukelsche uitkammen der bedrijven genügt nicht: arbeitseinsatz, ook voor de bezette gebieden! En de arbeitsseinsatz-verordnung verschijnt: Mei '43, — sonderaktion in plaats van saukelaktion: per geheele jaarklassen zullen de Nederlandsche jongens worden opgeroepen en zich moeten melden voor Duitschland, — waar ze niet meer welkom zijn omdat men wel weet dat zij komen om gelegenheid te maken dat de duitsche arbeiders gezonden kunnen worden naar de menschenverslindende fronten en étappenlinies in Rusland, — waar ze niet meer „in hun eigen beroep te werk komen, doch, — student en arbeider, kantoorbediende en winkelier, — granaten, vliegtuigonderdeelen, tanks, geschut, enz., enz. aan de „loopende band", regelrecht van moeders pappot gekomen, een twee drie moeten draaien, schroeven, vullen.

Menschen! Intellektueele ontwikkeling heeft in zulke omstandigheden geen waarde (onkortzichtigheid, die het grootere duitsche verlies aan dooden door geringere genezing der gewonden veroorzaakte) en dus moeten de studenten zich enbloc melden..... „voor hun eigen faculteit"..... bij Siemens en Halsche, Heinkel, Messerschmidt!

Menschen! En dus moeten de krijgsgevangenen zich melden..... om in de duitsche oorlogsproductie te werk gesteld te worden.

Menschenmateriaal! En dus moet mussert zijn w.a. mannetjes tot legerformaties vormen en saam met seyffardt ze toespreken opdat ze met hurrah naar 't Oosten vertrekken.

Rusland! Afrika! Atlantische Oceaan!

Leningrad, Moskou, Stalingrad! Italië, Middellandsche zee, Noord-Afrika! Atlantische Oceaan!

Jarenlang, van 1941 af, hebben de duitsche onderzeeërs successen behaald, méér dan wij hier geloofden (omdat we nu eenmaal niets meer van de duitsche propaganda-berichten gelooven wilden).

Maar de op 10 Mei 1940 door Churchill voorspelde ellende, bloed, en tranen, — niet slechts in de geteisterde gebieden van Rusland, Indië, Groot Brittanje, óók ter zee werden ze een droeve werkelijkheid.

De italiaansche en duitsche slagschepen mogen dan al in tarento, op de Platarivier, op de bismarck-raid van Noorwegen naar St. Nazaire, gehavend en vernietigd zijn, — duitschland duikbooten ontwikkelen onder dönitz' leiding een schrikbarende activiteit die aan de transporten naar de Perzische Golf, Egypte, Engeland en Moermansk onherstelbare verliezen toebrengen, — onherstelbaar ook in dit opzicht, dat zelfs de nieuwe, gerationaliseerde, scheepsbouw in Canada en de Vereenigde Staten, tezamen met de groote Engelsche en Schotsche werven, *minder* repareeren en produceeren, dan ter zee vernietigd wordt. Tot in 1943 duurt het, éér deze fatale lijn ten gunste omgebogen kan worden. Had duitschland niet zulke wansuccessen te land gehad, dönitz ware niet slechts als belooning opperbevelhebber van geheel de marine maar wellicht zelfs de overwinnaar in den strijd op den Atlantischen Oceaan en daardoor overwinnaar in de eerste fase van den alsdan veel langduriger tweeden wereldoorlog geworden.

Maar de geïmproviseerde hulp uit het onderdrukte gebied kan wèl opgevoerd worden (en dáárvan ondervonden wij de gevolgen, ook in toenemende propaganda om vrijwillig bij de duitsche marine te gaan dienen, ook in het pressen van onze zeelui om voor den mof te varen), doch de cumulatie der duitsche tegenslagen in de lucht en op 't land helpt mee om aan de Engelsch-Amerikaansche maatregelen in de lucht en ter zee succes te verschaffen: in 1943 buigt inderdaad de lijn òm, en met Rusland, Afrika, en de heimath, wordt ook de Atlantische Oceaan het terrein van duitsche wansuccessen.

Sterker daarom de pressie, om uit het bezette Nederland te halen wat er nog in zit!

„V is victorie, want duitschland wint voor Europa aan alle fronten!"

Wil men dáárom alle man van Neerlands stam zoo graag naar duitschland hebben, — opdat ze daar die victorie met eigen oogen zien kunnen aan het nieuwste front? waarvan men als gezworen had, dat 't nooit ontstaan zou, maar dat met tergende zekerheid is gekomen en zich uitbreiden gaat: het front in duitschland zelf: de groote werven en fabrieken, het fabrieks- en vervoersysteem van het ruhrgebied: „waar geen Engelsch vliegtuig ooit boven zal verschijnen"!

En waar ze thans in massa komen aanvliegen en bombardeeren, om een einde te maken aan de productie van tanks en onderzeeërs, geschut en munitie, kogellagers voor alle oorlogshulpmiddelen ter zee, in de lucht, en te land zonder onderscheid: duikbooten, vliegtuigen, gemotoriseerd geschut, transportauto's, tanks, enz., enz.

En zelfs op het terrein der wetenschap: voor de uitvinding van nieuwe radiogegevens ter bestrijding van de onderzee-activiteit, en voor de ontwikkeling der vliegtuigen zonder motor, komen in dezen tijd de Engelsch-Amerikaansche machten vooraan te staan. Ja, inderdaad: V is victorie!..... maar voor het dritte reich alleen aan het onderdrukkingsfront der bezette gebieden!

Nog één lijn in de ontwikkeling der onderdrukking: de manier waarop onze landgenooten, onze vaderlanders, werden ter dood gebracht.

Tot medio 1942 bleef het bij gevallen van individueele „berechting". Pogingen tot Englandfahrt, hulp aan Engelsche vliegers (hoe gering die hulp ook geweest mocht zijn). Geuzen- en O.D. Formaties, spionnage-gevallen, leverden de enkelingen, groepjes of groepen die in 1940, 1941, 1942, terecht stonden en daarna dikwijls met zekere plechtigheid, een vertoon dat ook het eigen duitsche hart der beulsknechten met ontzag voor de gevallenen maar tevens met eerbied voor hun eigen militaire executie-manieren vervulde, werden terechtgesteld.

Afgebroken wordt deze periode, wanneer op 15 Augustus 1942 vijf Nederlanders, uit hoog en laag opzettelijk voor dit doel uitgekozen, plotseling uit hun gijzelingenverblijf worden weggehaald, naar een afgezette boschplek ver in 't Zuiden gebracht, aan palen gebonden, geblinddoekt, doodgeschoten, met al dat moordtuig tezamen twee meter diep in den grond begraven, en nog lang daarna bewaakt opdat niemand de plek kan onderzoeken, waar zij vielen, wier dood moest dienen als inleiding voor een permanente terreurdreiging van arm en rijk, vrij en onvrij, gedurende de volgende drie jaren.

Het is noodig noch gewenscht, hier een detailbeschrijving te geven van de ontwikkeling dezer wandaden. Al is men niet van een gesteldheid, dat men den naam van een straat als de Euterpestraat in Amsterdam liever ziet verdwijnen vanwege al de gruwelijke herinneringen die daaraan verbonden zijn (laat die herinnering blijven leven!) — genoeg is het hier te vermelden dat sinds dien dag honderden in Nederland op steeds gruwelijker manier zijn doodgeschoten als gijzelaars, represailles, en onder andere benamingen, — 's nachts in 't donker voor de gebouwen waarin de bedrijven geschied waren waarvoor zij aansprakelijk werden gesteld (al was hun aandeel nihil, wie denkt hier niet aan den Amsterdamschen predikant T. Ferwerda!), — op klaarlichten dag, in stad en dorp, op straat en in plantsoen, op de landwegen van hun eigen streek, tot op hun eigen boerenerf in de onmiddellijke tegenwoordigheid van hun familie en vrienden.

Wie denkt niet met 't diepst meedoogen aan de wegvoering te Putten, waar op den verschrikkingszondag in 1935 honderden mannen en jongens (659!) werden weggevoerd, van wie er tot begin Juli slechts luttele tientallen (28!) waren teruggekeerd.

Ontwikkeling is er ook wat betreft den eerbied voor de dooden: hun stoffelijke resten in den eersten tijd verborgen gehouden en met zekeren eerbied behandeld, naar Westerveld vervoerd en daar verbrand en begraven.

Neergeschoten en in massagraf of in 't water van den IJssel weggeworpen op 't laatst, soms voor hun dood nog onmenschelijk mishandeld.

En tegelijk groei: eerst „Indië-gijzelaars" als „ehrengeisel", — later zelfs vrouwen en kinderen van trouwe ambtenaren in strafkampen.

Inderdaad, er is groei en systeem geweest in de nazi-verdrukking en haar vormen, maar een systeem en een groei van sadisme, van roof- en moordzucht, toenemend naarmate het eigen einde naderbij was gekomen, door duitschlands fouten en wandaden, door de ontwikkeling der geallieerde machten, tevens door den groei van het verzet in Nederland zelf!

(Wordt vervolgd)

„We waren in die dagen met een groot gezin."

Aldus een Zaansche L.O.-er, toen bij hem gegevens verzameld werden voor het Gedenkboek.

In die dagen na September 1944, waren er uitstekende verbindingen met andere Zaansche illegale organisaties en met allerlei officieele instanties, zoodat bij honger en kou en razzia gewoonlijk met succes kon worden opgetreden.

Toen vond er een gebeurtenis plaats, die aantoonde, dat met op elkaar en op de relaties rekenen kon.

Op een donkeren avond in Januari 1945 werd een belangrijke Zaansche L.O. en C.I.D.-werker door de Landwacht gesnapt. De arrestant, die wij voor het gemak maar „Jaap" zullen noemen, werd door de Landwacht naar een door hen gebruikt gebouw overgebracht. De ruimte, waarin hij werd opgesloten, werd direct grondig dor hem geïnspecteerd, terwijl hij al het nog in zijn bezit zijnde bezwarend materiaal begon op te eten.

Wie dat wel eens gedaan heeft, weet dat zoo'n menu van doorslagpapier en bankpost gauw tegenstaat, maar het moest nu eenmaal en het gebeurde. Zijn valsche persoonsbewijs was echter wat te machtig en dit werd zorgvuldig in een radiator van de centrale verwarming geprutst.

De mogelijkheden tot ontvluchting bleken nihil, zoodat het afwachten werd. Nog dienzelfden avond werd hij door de Landwacht verhoord, bezwarend materiaal werd niet gevonden; maar ze wisten zoo ongeveer wie ze gegrepen hadden, dus deden ze den geheelen nacht door hun best wijzer te worden op hun bekende aantrekkelijke manier.

Intusschen hadden de vrienden van Jaap overlegd, wat hun te doen stond en men besloot, dat hij *in geen geval* naar Amsterdam zou mogen worden vervoerd. Toen namen zij een bevriende hooge politie-ambtenaar in den arm om Jaap op het politiebureau te doen verhoren, teneinde tijdens het transport gelegenheid te krijgen hem te bevrijden.

Van politiezijde waren er eerst veel bezwaren, zoodat toen de bevriende autoriteit eindelijk een besluit nam en de landwacht 's morgens instructie gaf den arrestant over te brengen, er nog geen voldoende maatregelen waren getroffen.

Wel zag Jaap tijdens zijn transport, dat er iets gaande was, dat zijn vrienden in de weer waren, maar toen hij onder veel geraas en getier door de politie verhoord was, werd hij naar het landwachtgebouw teruggebracht.

Bij Jaap zakte de verlevendigde hoop, maar die leefde toch af en toe weer op, als hij er aan dacht, dat de L.O.-vrienden hem niet in den steek zouden laten. En onafgebroken rees het gebed om uitkomst, om moed en kracht, niet alleen in Jaap's gevangenverblijf, maar ook bij familie en vrienden.

De vrienden werkten door, hadden nu alles voor elkaar en wisten te bereiken, dat Jaap 's middags weer naar het politiebureau zou worden vervoerd.

Op verschillende plaatsen stonden toen gewapende leden van het speurderscorps van C.I.D. en N.B.S., aangevuld met leden van de G.S.A. Noord die om de 2 uur werden afgelost. De meesten waren opgesteld op een strategisch belangrijk punt met veel zijstraten in de buurt. L.O.-koeriersters met reservefietsen waren bij de hand en mocht Jaap onverhoopt naar Amsterdam worden overgebracht, dan zaten op een goed punt aan den Provincialen weg 10 man van de N.B.S. met elk een stengun en handgranaten.

Jaap werd om half drie weer overgebracht naar het politiebureau en bemerkte, dat er voor hem gewerkt werd. Doch op het punt, waar de bevrijding zou plaats vinden kwamen eerst een landwachter met den gevangene om de hoek en een halve seconde later twee andere landwachten in looppas, zodat de bevrijders meenden, dat er een hele afdeling kwam aanrennen en het juiste moment voorbijging. Toen moest op den terugweg beslist de klap vallen. De klap viel..... en was raak!

Om tien over drie werd Jaap weer teruggevoerd.

In dien tusschentijd werden de schutters zorgvuldig opgesteld en alles op direct handelen voorbereid. „Heb je wel een bijl om eventueel de handboeien stuk te slaan?" Grinnekend liet de aanvoerder der schutters, het puntje van een kolossale aks zien. Daar kwam de arrestant om de hoek en gelijktijdig sprong de bevrijder met geheven revolver naar voren, doch het wapen ketste. Toen gebeurde het, dat ook de revolver van den tweeden bevrijder, die toesprong, weigerde, zoodat eenige onderdeelen van een seconde de toestand hachelijk was. Gelukkig hadden de landwachten hun geweren geschouderd en in de volgende seconde knalden van alle kanten de schoten en hadden de moffenvrienden, speciaal op die plaats waar de rug een andere naam krijgt, heel wat lood te incasseeren.

Even schoten de landwachten terug, maar al spoedig waren ze genoodzaakt, of vonden ze het verstandiger stil te blijven liggen.

Jaap had van de gelegenheid dankbaar gebruik gemaakt en was verdwenen.

Van de landwachtpost uit kwam geen versterking, hoewel het geluid der schoten over half Zaandam weerklonk. Integendeel de wachtpost ging stiekum naar binnen. Van alle kanten kwam publiek. De bevrijders stoven uit elkaar. Niemand van hen werd direct of later gearresteerd.

Vroeg iemand hen, waarom ze zoo hard liepen, dan zeiden ze maar: „razzia"! Waarin meenigeen aanleiding vond ook een stapje harder te loopen.

Jaap was bevrijd en moest nog de Zaanstreek uitgeloodst, maar waar was hij gebleven? Met veel moeite vonden de vrienden hem, bij een kennis verborgen en in den nacht werd hij onder zwaar gewapend geleide eerst naar Wormerveer en later naar den Zomerdijk bij Hoorn gebracht, waar hij zich in ander verband met L.O. en ander verzetswerk verdienstelijk maakte.

v. d. S.

Protest tegen de N.R.C.

Zodra de Nieuwe Rotterdamse Courant onder de naam Nationale Rotterdamse Courant was herverschenen, heeft de Grote Advies Commissie der Illegaliteit hierover een nota aangeboden aan den Minister van Binnenlandse Zaken, waarbij deze herverschijning als een uiterst betreurenswaardig en gevaarlijk precedent in de gehele procedure der perszuivering werd gebrandmerkt. Vastgesteld werd met name, dat de N.R.C. door het reeds in Juli 1940 aanvaarden van Mr. Huyts als hoofdredacteur het eerste grote collaborerende dagblad was, waarvan thans de schaduworganisatie sanctie verkreeg, ondanks de eigen waarschuwing van den Minister bij schaduwbladen d.d. 27 Juni 1945. De uitzonderingsmaatregel, welke tot het verschijnen der N.R.C. geleid heeft, schept zeer onbillijke verhoudingen, zowel t.o.v. de andere gestaakte bladen als t.o.v. de thans verschijnende dagbladen en plaatst de zuivering der journalisten geheel op losse schroeven.

Op deze nota der G.A.C. heeft Zijne Excellentie Minister Dr. J. L. M. Beel thans geantwoord; aan zijn brief ontlenen wij het volgende.

1. De minister erkent, dat hem achteraf gebleken is, dat hij de toestemming tot verschijnen gegeven heeft op een onvoldoende gefundeerd advies.
2. Daarom (omdat dus de N.R.C. in strijd met het recht verschijnt!), heeft de minister ad hoc een speciale zuiveringscommissie voor de redacteuren der N.R.C. benoemd — opdat de N.R.C. vooral verder kan verschijnen!
3. Aldus meent de minister te mogen veronderstellen, dat aan alle gerezen bezwaren is tegemoet gekomen en er geen precedent met betrekking tot de zuiverheid der journalisten geschapen zou zijn.
4. Bovendien heeft de minister als *onverbiddelijke* voorwaarde gesteld, dat er een wezenlijke scheiding zou bestaan tussen de N.R.C. van vroeger en de N.R.C. van nu. Hij is echter zo verstandig er niet bij te schrijven de overtuiging te zijn toegedaan, dat aan deze voorwaarde ook voldaan is. Dat zou zeker al te onverbiddelijk zijn.....

De overheid heeft ook met betrekking tot de zuivering en ordening van het perswezen een schier onoverzienbare taak, waarbij wij haar graag een aantal misslagen zullen vergeven. Haar initiatief tot het doen herverschijnen der N.R.C. komt ons echter voor als een toegeven aan machten, welke niet openlijk aan de dag treden en dus ontoelaatbaar zijn. Moge het krantenlezend publiek zulks inzien en dienovereenkomstig handelen! In dat geval zal de fout van den minister toch nog zonder funeste gevolgen blijven.

De geschiedenis van de L.K.P.

Wanneer we alle in onze Mededelingen verschenen artikelen over de geschiedenis van de LKP hier zouden samenvatten, dan zou er belangrijk plaatsruimte te kort komen. Dit is echter niet het ergste. De juiste en volledige geschiedenis van onze LKP is een wekelijks artikel ruimschoots waard.

D.w.z., wanneer de resultaten opwegen tegen de moeite, die er onzerzijds voor aan den dag wordt gelegd. Helaas is dit echter geenszins het geval.

Laat ik het maar ronduit zeggen: Noch een prijsvraag voor het mooiste KP-verhaal, noch uitgebreide artikelen over de noodzaak en het geweldige nut van een geschiedenis hebben tot nog toe kunnen bewerkstlligen, dat wij in het bezit van KP-verhalen komen.

We kunnen over dit onderwerp uitvoerig uitweiden, we kunnen nogmaals trachten aan te tonen van hoe ontzaglijk groot belang het is om de geschiedenis voor het nageslacht vast te leggen, we kunnen verder allerlei pogingen ondernemen om onze KP-ers aan het schrijven te zetten, het is alles zinloos zolang onder ons allen niet de bereidheid heerst om hieraan nu eens enige tijd onze medewerking te verlenen.

De afgelopen week hebben we een vergadering gehouden van de commissie van het Gedenkboek. Op deze vergadering bleek hoe droevig we er voor stonden wat betreft ons materiaal aan verhalen.

We weten hier eigenlijk niet veel meer aan toe te voegen. Het enige wat we kunnen is nog eens een dringend beroep te doen op al onze KP-ers.

Om een juiste weergave van de geschiedenis te krijgen, is het noodzakelijk, dat dit van de zijde van den KP-er zelf komt. Wanneer deze gelegenheid niet wordt benut, is de kans erg groot, dat er straks boeken verschijnen, die de geschiedenis niet juist weergeven, boeken, waarin het KP-werk niet de plaats krijgt, waarop aanspraak kan worden gemaakt.

Dit heeft de KP-er zelf in handen. Hij kan dit voorkomen door z'n geschiedenis op papier te stellen.

Een beschrijving van een bepaalde actie behoeft heus niet in elk opzicht litterair verantwoord te zijn. Om de verhalen in een meer litteraire vorm te gieten, hebben zich geschiedschrijvers van grote vermaardheid bereid verklaard.

De eis, waaraan het verhaal wel moet voldoen, is de *historische juistheid*. Daarom moet een KP-er zijn in te dienen verhaal mede laten controleren door enkele KP-ers, die zelf ook aan de beschreven actie hebben deelgenomen, terwijl bovendien de handtekening van den Provincialen vertegenwoordiger noodzakelijk is.

FRITS.

DE PLAATS VAN DE VROUW IN HET VERZETSWERK

Met diepe bewondering hebben we in de afgelopen jaren het werk van onze koeriersters gadegeslagen. Over de moed en het doorzettingsvermogen van een koerierster zou heel wat te zeggen vallen. Van meisjes van zeer jeugdige leeftyd tot vrouwen, die soms reeds een hoge leeftijd bereikt hadden, hebben de KP-ers vaak koeriersters gehad.

Een onzer KP-ers schrijft mij hierover o.m. het volgende:

Ik ging op een warme zomerdag op reis naar Den Bosch, waar ik op een „contactadres" enige pistolen weg kon halen voor een nieuw op te richten KP. De controle op koffers, tassen enz. van de SD was die dag in de trein erg streng en ik vroeg me op de heenreis reeds af of het verstandig zou zijn nog dezelfde dag, bewapend met enige pistolen, de terugreis te aanvaarden. Verschillende slachtoffers van de controle liepen, na aankomst in Den Bosch, geboeid en wel tussen enkele moffen de Stations wachtkamer in. Ik besloot, indien overnachten in Den Bosch niet mogelijk zou blijken, niet voor de avond de terugtocht te aanvaarden en zo mogelijk de hulp van iemand in te roepen om, voordat ik het station op zou gaan, vast even polshoogte te nemen.

Na mijn wachtwoord: „Ik ben van de glasverzekering" gepreveld te hebben, werd ik op het mij opgegeven adres onmiddellijk gastvrij binnen gelaten en ontving ik van een meisje (ze stelde zich voor als Els) van naar schatting niet ouder dan..... 14 jaar de mededeling, waar de pistolen (het bleken er 8 te zullen zijn) konden worden afgehaald.

Ik kon moeilijk mijn bewondering bedwingen, doch liet hiervan niets blijken en vroeg haar alleen of ze zo goed zou willen zijn mij op de terugweg naar het station voor te gaan om even uit te kijken, of het terrein veilig was.

Haar antwoord verwonderde me nog te meer, toen zij n.l. opmerkte: „Ik zocht al maar naar een mogelijkheid en gelegenheid U te vragen of ik de pistolen onder mijn kleren mocht verbergen en met U mee mocht reizen. Ik doe zo graag ook „wat" voor de goeie zaak, maar ze vinden me allemaal nog te jong. Nu er toch treincontrole is en ze mij in de trein rustig laten zitten, bent U er erg bij gebaat, wanneer ik meereis."

Ik wist niet zo goed te antwoorden. Min of meer voerde ik een strijd in mijn binnenste. Mocht ik deze gelegenheid aangrijpen? Als er nu eens wat met dit meisje gebeurde? Anderzijds kwam dit aanbod reuze van pas. M'n vrienden rekenden op mijn terugkomst vanavond; bovendien moesten we morgen bijtijds weg om ergens te gaan „kraken". Ik besloot tenslotte — misschien was het onverantwoordelijk van me — m'n goedkeuring te geven.

We maakten samen een afspraak voor het geval het in de trein mis zou gaan. Zij zou onmiddellijk alle schuld op mij schuiven en verklaren, dat ze onder dwang meeging, terwijl ik het eventueel zou bevestigen.

En met een glunder gezicht trok ze met mij op pad naar het andere adres waar vandaan ze letterlijk bewapend met 8 pistolen, na verloop van ongeveer 10 minuten met mij naar het station tippelde.

De reis is gelukkig rustig verlopen en we zijn voorspoedig overgekomen, terwijl ze 's avonds laat nog is teruggereisd."

Behalve voor betrekkelijke oude dames, die mij zo nu en dan boodschappen of munitie kwamen brengen, heb ik ook altijd diepe bewondering gehad voor mijn hospita.

Hoe oud ze precies was, herinner ik mij op het ogenblik niet meer. Ze is in ieder geval de zeventig gepasseerd.

't Was nu eens geen tante, nee 't was een heel gewone Opoe.

Opoe had reeds een onderduiker in huis, toen ik in het najaar 1943 kwam vragen of ik er slapen mocht. Maar dat was geen bezwaar. „Er gingen veel makke schapen in een hok."

Zo'n geweldig „mak schaap" heeft ze echter niet aan mij gehad. In zoverre niet, dat ik altijd later dan elf uur thuis kwam, 's morgens soms reuze vroeg weg moest en meestal te laat voor het eten was. Het was echter altijd bij Opoe goed.

In het begin ging het eens bijna even verkeerd. Ik vroeg Opoe n.l. wat ik moest betalen voor de onkosten, die ze van me had. Toen werd Opoe kwaad. Echt kwaad. „Als je helpt, dan moet je ook echt helpen" was haar commentaar. En toen ik na verloop van een paar weken eens vroeg of ik niet al te grote zorg voor haar was, en of ik niet eens naar een ander adres zou verhuizen, toen wist ze alleen maar te zeggen. „Je blijft hier zolang als 't nodig is, als je maar nooit over geld praat."

Ik zou over de hulp van Opoe een boek kunnen schrijven, een dik boek zelfs. Ik ben er midden in de nacht thuis gekomen, ik ben 's morgens om 4 uur vertrokken, ik had een radio in huis, op verschillende plaatsen lagen wapens en vele paperassen van me, ik kwam zelfs een keer met m'n hele KP (7 man) om 3 uur met een distributiebuit thuis, ik had tot de laatste dag telefoon in huis, ik nam iedereen mee om te eten, terwijl we tenslotte de laatste maanden voor de bevrijding dag en nacht met z'n vieren op onze post in huis waren, terwijl het ons aan niets ontbrak.

Het was voor Opoe nooit te veel, alles mocht je aan Opoe vragen, het was altijd goed. Waren er razzia's of was er ander onheil, dan was Opoe soms flinker dan wij. Opoe verzorgde ons alsof we haar eigen kinderen waren. Geen moeder kon het beter doen.

Altijd opgewekt, altijd weer zorgen voor ons, altijd ongerust als we laat thuis kwamen, altijd bordjes pap, 's winters kruiken, ik weet niet wat al.

Een keer heeft Opoe verdriet van ons gehad. Toen kreeg ze tranen in haar ogen. Dat was op de dag van de bevrijding, toen we afscheid namen.

Onbetaalbaar goed is Opoe voor ons geweest.

Zou Opoe geld aangepakt hebben, dan zou het nooit te betalen zijn geweest. Voor Opoe hebben wij de diepste bewondering. Ze heeft een grote plaats in ons hart gekregen en zal die altijd blijven houden. We weten niet op welke wijze we iets terug moeten doen voor haar.

Onze persoonlijke grote dank aan Opoe. Het Vaderland is zeer gebaat geweest bij zulke flinke vrouwen. Zij heeft alles gedaan wat haar mogelijk was en is vele jongere vrouwen en mannen een beschamend voorbeeld geweest.

FRITS.

BEGRAFENIS JAN LEVER

Te Sneek had onder zeer grote belangstelling, een aangrijpende plechtigheid plaats.

Het stoffelijk overschot van Jan Lever werd opnieuw ter aarde besteld.

Jan Lever was één der oudste KP-ers uit Friesland. Eind Juli vorig jaar is hij gesneuveld bij een overval op het distributiekantoor te Slochteren in de provincie Groningen.

Vóór de begrafenis werd een rouwdienst gehouden in het Gebouw „Aere Perennius", geleid door Dr. F. Guillaume, Gereformeerd predikant ter plaatse. Deze rouwdienst was mede voor den broer van Jan Lever, Hennie Lever, en zijn vader H. J. Lever. Hennie is gefusilleerd te Vught en de heer H. J. Lever is overleden in het concentratiekamp te Dachau. Dr. Guillaume koos zijn tekstwoorden uit 1 Cor. 15, waarna werd gezongen Psalm 89 vers 7.

Na deze dienst werd de kist, gedekt met de nationale driekleur en bloemen, door zijn KP-vrienden naar het kerkhof gedragen.

Bij de ingang was een peleton Ganadezen van het Perth Regiment opgesteld, die het militaire eerbewijs brachten. Toen de kist in de groeve was neergelaten, loste dit peleton drie salvo's over het graf.

Nadat Ds. Guillaume enkele woorden gesproken had, werd aan het graf gesproken door den wnd. burgemeester L. Rasterhof namens het Gemeentebestuur. De heer S. Havinga sprak namens de illegaliteit district Sneek. Spreker vergeleek de strijd van Jan Lever met die van Simson die het verzet ook aandurfde in een tijd, dat niemand hem begreep. Het gezin Lever werd door dezelfde kracht gedragen als van Simson werd getuigd in Hebr. 11.

De heer P. Oberman sprak als KP-Leider Friesland namens de LKP. Werd er door de ondergrondse strijders iets ondernomen in de bezettingstijd, dan was het de gewoonte, dat eerst met gebed de zegen werd gevraagd voor de behouden terugkomst. En indien dit niet mogelijk bleek boog men het hoofd. Bij de distributiekraak van Slochteren was het Jan die niet terug mocht keren en wij aanvaarden de slag, wetende dat hij zijn werk op aarde hiermee voleindigd heeft. Laten wij echter de bevrijding van ons geliefd Vaderland vieren en denken aan het zeer grote aandeel dat deze drie mannen uit dit gezin daarin hebben gehad. Kapt. Wijbenga sprak op verzoek van Majoor Okma namens het M.G., en als vriend en medewerker. Spreker schetste Jan als een der oudste KP-ers, hoewel de jongste in leeftyd. Toen practisch nog niemand aan verzet dacht, blies hij de fakkel van het verzet aan. Wanneer er nog mannen gevonden worden die hun leven geven voor de Nederlandse zaak, zal ons land nooit verloren gaan.

De heer B. Thobokholt vertegenwoordigde met een viertal KP-ers de KP Groningen en sprak enkele woorden van dank voor hetgeen Jan in Groningen heeft gedaan gedurende de korte tijd dat hij daar gewerkt heeft.

De heer Krol sprak namens het personeel van de zaak waaraan Jan gewerkt heeft, terwijl de heer P. Brouwer namens alle naaste vrienden en medewerkers en de groep „Lever" der illegaliteit het woord voerde.

Nadat Ds. Guillaume nog een enkel woord gesproken had, dankte een der familieleden, terwyl de ontroerende plechtigheid werd beëindigd met het zingen van „Een vaste Burcht is onze God".

L.K.P.

Een K.P. grijpt in.

Het Mededelingenblad nr. 57 bevat een stuk onder bovengenoemde titel. Ons is gebleken. dat dit stuk is overgenomen uit het weekblad „Christofoor".

Redactie.

„Lange Jan" wordt begraven te Bussum

Op Vrijdag 14 September is JAN THIJSSEN te Bussum met militaire eer begraven. Jan Thijssen (in de illegaliteit bekend onder de namen „Lange Jan" en „Karel Grootegast") was oprichter van de Raad van Verzet en tevens oprichter-commandant van den Radiodienst.

Hij is gefusilleerd te Woeste Hoeve op 8 Maart 1945 en was voorlopig te Apeldoorn begraven.

In de lange stoet, welke Lange Jan op zijn laatste tocht vergezelde waren behalve de afgevaardigde van het Prinselijk echtpaar, ook hoge militaire autoriteiten vertegenwoordigd alsmede vele afgevaardigden van allerlei verzetsgroepen. Ontelbare bloemstukken werden meegedragen, terwijl een stafcompagnie van de BS met trommels en hoorns de stoet voorafging.

Aan de groeve, waaromheen het 14e regiment infanterie de wacht had betrokken, sprak na het plechtige militaire eerbetoon, de vertegenwoordiger van het Prinselijk echtpaar enkele woorden van dank voor hetgeen Lange Jan voor de bevrijding van het Vaderland heeft verricht. Namens Prinses Juliana en Prins Bernhard legde hij een krans van oranje bloemen met rood-wit-blauw lint aan de groeve.

Daarna hebben nog vele anderen den overledene herdacht als een man van grote, opofferende moed, die gevochten heeft tot het einde van zijn leven.

Wie kan INLICHTINGEN verschaffen?

423. Lucas Harmanus Venema, geb. 13-3-1887, wonende Hortensialaan 30A Groningen, 15 Maart 1945, gearresteerd. Huis v. Bewaring te Groningen. Daarna weggevoerd naar Neuengamme; laatst v. Mei 1945 gezien in Reveil te Rodermunde Nr. 7746062.
424. Arnold Daniël Johan Wiegand, geb. 16 Dec. 1922. 2 Juni 1944 gearresteerd in trein Amsterdam—Den Haag. Door S.D. overgebracht naar Scheveningen. 7 Juni via Scheveningen naar Vught. Sedert dien niets meer gehoord. Laatste R. Kruis berichten luiden 9-8-1944 vermoedelijk vervoerd naar Sachsenhausen. Staat bekend onder schuilnaam Arnold-Bruinsma.
425. Willem Oxener, geb. 17 Sept. 1900, woonpl. Beekbergen bij Apeldoorn 20 Jan. 1943 gearr. Veroordeeld 12 Apr. '44 in Utrecht. Op 12 Apr. van Utrecht naar Scheveningen, vandaar naar Vught. In Sept. '44 naar Sachsenhausen. In Oct. naar Neuengamme, vandaar waarschijnlijk uitgezonden naar een arbeidscommando daar verschillende teruggekomen personen nooit die naam in Neuengamme gehoord hebben.
426. Jozef Kloot, geb. 22-11-1940, laatste adres: Dongestraat 13, Amsterdam-Z. Dit jongetje is in de eerste week van Juni 1943 naar Limburg gebracht door een zekere Mevr. Lenting uit Amsterdam naar een mijningenieur in Limburg.
427. A. Gottfriedt, gewoond hebbende Frislaan 55 te Groningen.
428. D. Gottfriedt, gewoond hebbende Hoofdstraat 89 te Emmen. Dr.
429. Jan Berend van Delden, med. stud., geb. 24 Oct. 1920, ter dood veroordeeld 27 Juni 1944 in de Gansstraat te Utrecht. Einde Juli uit de Gansstraat naar Anrath vervoerd, begin Aug. teruggebracht naar Haren (Br.) 4 Sept. van Haren naar Vught. Adres: Dr. P. van Delden, Hengeloschestraat 42 te Enschede.
430. Berend Kornelis Vriezema, geb. 2 Febr. 1907, afkomstig uit Bedum (Gron.). Is in Juli '43 gearr. Op 5 Mei 1945 in Neumünster bevrijd en aldaar ziek achtergebleven. Vermoedelijk vervoerd naar Lüneburg?
431. Kees Burger, geb. 23-4-'20 te Zeist, 16 Febr. 1944 gestorven?
432. Theo Alberts (schuilnaam Theo Middelkoop), geb. 6 April 1924 te Almelo. Gearr. door de S.D., in de nacht van 31 Aug. op 1 Sept. 1944 te Amsterdam. Gebracht naar de Weteringschans, sinds 4 Sept. 1944 niets gehoord. Is vermoedelijk via Amersfoort naar Neuengamme vervoerd.
433. Jurgens, Wijkhoofd Oost Wijk I. In Amsterdam 1942 opgepakt.
434. Jan Hendrik Kremer, geb. 2-7-'17, te Onstwedde (Groningen). Eind April '44 opgesloten in H. van Bew. te Arnhem, begin Mei 1944 overgebracht naar Amersfoort, gev. nr. 11399, half Oct. '44 vervoerd naar Neuengamme, alwaar hij begin Apr. 1945 zou zijn gesign. in de ziekenbarakken, hersteld van diphterie, echter met verlamde benen en vingertoppen. Mogelijk is hij overgenomen door het Zweedse Rode Kruis.
435. Nicolaas Geert Poelstra, geb. 21-1-'21 te Idaarderadeel (Friesland). Zelfde gegevens als nr. 434 (zie boven), echter gevangennummer te Amersfoort is 11400, en volgens geruchten zou hij 12 Dec. '44 in de ziekenbarakken van Neuengamme overleden zijn aan dyssenterie.
436. Pol. gevangene Pieter Rijsdijk, geb. 23-12'24 Barendrecht, melkknecht, Middeldijk 73, Barendrecht, gearr. door politie Mastenbroek en de Vries te Strijen op 4 Sept. 1943. Vervoerd naar Haagse Veer te Rotterdam. 7 Sept. 1943 naar Amersfoort. Blok 9 nr. 1588. 17 Nov. 1943 naar Berlijn. Later in Riga te werkgesteld. Ontvlucht en weer gegrepen. Volgens ontvangen bericht (op 24 Jan. 1944) toen overgebracht naar Haldesleben. Nadien niets meer van of over hem vernomen.
437. Jan Prooi, Pol. gevangene, geb. 12 Nov. 1920, Achterzeedijk 6 te Barendrecht, gearr. door Landwacht. Verbleef in Amersfoort tot 8 op 9 September 1944. Kampnummer 6131. Vandaar vervoerd naar een concentratiekamp bij Hamburg vermoedelijk Neuengamme.
Volgens Duitse berichtgeving aldaar op 12 Dec. 1944 overleden. Nadien niets meer van of over hem vernomen.
438. Jan Gouwman, geb. 13 Juni 1916, Maréchaussee, laatste standplatas Hogerheide, adres Noldijk 19 te Barendrecht, ondergedoken op 29 Juli 1943 te Hoogkerk bij den heer A. Eilander. In November '44 met Geert Wijdeveld en Hendrik Wobbes uit Hoogkerk vertrokken met onbekende bestemming. Waarschijnlijk was het hun bedoeling zich bij de geallieerde legers te voegen.
Nadien is er van Gouwman en zijn metgezellen niets meer vernomen. Gouwman was behalve van zijn juist persoonsbewijs in het bezit va twee persoonsbewijzen onder andere namen. De mogelijkheid bestaat dus dat hij onder een andere naam omgekomen is.
439. Theo Ruigrok, geb. 25-6-25 werd Tet genoemd in 't kamp. Half Febr. Oranienburg, later naar fabriek „Speer" bij Oranienburg. Daarna naar Bergen-Belsen.
440. Marten Lubberts, opgepakt 10 October 1944 i Apeldoorn, waarna vervoerd naar Amersfoort. 2 Febr. 1945 vervoerd naar Hamburg (Neuengamme) en vandaar naar Kamp Heiershorst bij Wu blin. Na de bevrijding op eigen gelegenheid ver trokken, onderweg vermoedelijk ziek geworden.
441. Marinus Lambertus Vlaming, geb. 18 Mei 191 laatst gewoond Molenstraat 29 te Soest, in 1942 te Maagdenburg (Duitsland) te werk gesteld en aldaar op 8 November gearresteerd wegens de faitistische propaganda en het doorgeven van En gelse vlugschriften welke uit de vliegmachines geworpen werden. Vervoerd naar een concentratiekamp, veroordeeld tot 5 jaar tuchthuisstraf en vervoerd naar Brandenburg-Havel Görden Wintersfeld Allee 22 celnummer 21-44. Laatste bericht 1 Oct. 1944.
442. Berend Jan Meyering, geb. 19-3-26. 9 Oct. van Amersfoort naar Neuengamme en aldaar op 3 Maart j.l. overleden.
443. Mr. Gerardus Rudolf Houtzager, 6 Juni '44 naar Vught gebracht, op 6 September naar Duitsland (Oranienburg), waar mij in Febr. 1945 nog aanwezig was. Toen ziek geworden en overgebracht naar De Klincke, een fabriek bij Oranienburg. Vandaar is hij met een ziekentransport naar Kamp Bergen-Belsen gebracht. Sindsdien niets meer vernomen.
444. Herman Kropff, geb. 1-2-22, gearr. 30-12-43 in Scheveningen cel 362 tot 6 Juni. Daarna S.D. lager Vught barak 3 A. Op 6 September 1944 overgebracht naar Oranienburg, vanwaar op 15 October naar Neuengamme, waar eind Januari in Krankenrevier Nr. 2 zaal 4 of 5.
445. Anni Amali Beatrix Flatow, geb. 3-12-08, dochter van F. G. Flatow en Margaretha Lamm, p/a Statensingel 161, Rotterdam. Januari '44 waarschijnlijk naar Mevr. Meibergen, Panoramaweg 1 te Bennekom. Verzorger van bonkaarten René Neis, Driebergen.
446. Egbert L. de Lange, geb. 15-4-21, laatst gezien ongeveer Maart 1945 in Sachsenhausen, daarna vermoedelijk naar Bergen-Belsen gebracht.
447. Abraham Prins, geb. 17 Dec. 1904 te Amsterdam, wonende Weverstraat 40 te Krommenie (Leraar Gymnastiek). 11 Juli 1942 gevangen genomen en naar de Euterpestraat gebracht via de Marnixstraat, 15 Juli 1942 naar Westerbork doorgezonden.
448. Inlichtingen omtrent Oscar Willem de Brey geb. 1 Oct. 1921, over zijn verblijf tussen 21 Mei 1943 (geparachuteerd als geheim agent) en 7 Sept. 1944 gefusilleerd te Mauthausen?
449. Inl. over de laatste dagen van H. J. Nieuwenhuis, geb. 23 April 1891. Gearr. Aug. 1942, overgebracht naar Amersfoort. Hier vandaan verplaatst naar Vught. In Sept. 1944 werd hij weggevoerd naar Oranienburg (Duitsland) daarna naar Natzweiler, alwaar hij is overleden den 10en Febr. 1945.
450. Gerrit Visser, geb. 14-2-1894, adres Celebesstraat 16 te Hengelo (O), Districtsbestuurder Alg. Nederl. Metaalbewerkersbond. Gearr. Mei 1941, via Schoorl en Scheveningen in Oct. 1941 naar Oranienburg. Vandaar in April 1942 naar Kamp Niederhagen (Wevelsborg) te Paderborn. Hier overleden op 29-6-1942.
451. Harry Koopman, geb. 29-1-1942, in Mei 1943 door 2 dames weggehaald van de N.I.Z., Keizersgracht 110, Amsterdam.

Biedt zich aan flinke bakkersbediende, oud 24 jaar, G.G. niet genegen te venten. Brieven onder nr. 46 v. dit blad.

De wnd Commissaris van Politie der gemeente Renkum te Oosterbeek, roept sollicitanten op naar de betrekking van agent van politie 2e klasse dier gemeente.

In aanmerking komen slechts theoretisch en/of practisch in het politievak geschoolden.

Provincie Groningen:

Wij roepen alle illegale werkers en principiële onderduikers op, bij het zoeken van een passende betrekking zich uitsluitend te wenden tot de afd. Arbeidsbemiddeling van NVH en LO, gebouw „PICTURA", Sint Walburgstraat 1, te Groningen. Dit geldt dus ook voor de meer zelfstandige groepen van de B.S., Stoottroepen, K.P., Irene Brigade en verder zelfstandige groepen of personen.

Welke instantie of bedrijf kan chauffeur helpen aan een passende werkkring na jaren principieël onderduiker te zijn geweest. Betrokkene is van g.g. voorzien. Brieven onder nr. 49 v. dit blad.

Op het Afwikkelingsbureau voor Concentratiekampen, Taalstraat 60 te Vught kan geplaatst worden een *chef de bureau*. Bij voorkeur een oud-illegaal werker. Sollicitaties met uitvoerige gegevens te richten aan bovengenoemd bureau.

Stad Utrecht L.O.

Onderduikers kunnen zich melden ter verkrijging duikkaart: Brigittenstraat 20 (klooster) of (wanneer niemand aanwezig is): Maliebaan 15, kamer 9 a.

Inlichtingen gevraagd over:

SCHRIJFMACHINE,

Hermes-baby, Zwitsers fabrikaat,

in winter 1943/'44 door Wiecher de Jong, Mauvestraat 13, Arnhem, naar Amsterdam gebracht in bruikleen voor de verzetsbeweging.

Inlichtingen aan Tj. de Jong, Mauvestraat 13 te Arnhem.

Mede namens mijn dochters wil ik allen hartelijk danken, die hun medeleven hebben betoond bij het overlijden van mijn zoon

JOHAN ARNOLDUS LOOYEN,

„HANS" in Veenendaal,

in het concentratiekamp te Wöblingen.

Otto van Gelreweg 7

Wageningen. M. E. Looyen-Van Lonkhuyzen.

Verloofd:

TOOS VAN WALRAVEN

en

HENK BEINEMA,

Burg. Jaslaan 2, Dubbeldam.

Singel 104b, Dordrecht.

Geen receptie.

Dubbeldam, 18 September 1945.

In onderduikerstijd, op 10 April 1944 hebben zich verloofd:

HETTIE MEULINK (Hilde)

koerierster L.O.

en

ROEL PAIZE (Med. Stud.),

Enschede, Geref. Pastorie

Groningen, Nw. Ebbingestraat 153.